

Enheten för CITES foder och djurprodukter

E-post: foderdjurprodukter@jordbruksverket.se

Händelser med osäkert foder

Information till foderföretagare i andra led än primärproduktion

Innehåll

1. Skyldigheter som du som foderföretagare har vid händelser med osäkert foder.....	2
2. Jordbruksverket roll i händelse av osäkert foder	2
3. Möjlighet till stöd genom rådgivare och konsulter eller från andra i branschen	3
4. Osäkert foder med koppling till andra länder	3
5. Återtag, destruktion eller avyttring av osäkert foder inom Sverige	3
6. Avyttring av osäkert foder till annat EU-land eller tredje land:	5
7. Åtgärder på gårdar som mottagit osäkert foder	5
8. Kommunikation kring åtgärder på gårdar som mottagit osäkert foder.....	5
9. Frågor från kunder och media	6
10. Intyg om att företaget följt lagstiftningen.....	6
11. Särskilda regler för epizootier	6
12. Stöd till foderföretagare i kontakt med Jordbruksverkets krisorganisation	7
Bilaga 1. Märkning av foder med förpackningsmaterial eller foder som är osäkert, t.ex. på grund av Salmonella	8

1. Skyldigheter som du som foderföretagare har vid händelser med osäkert foder

Du som foderföretagare ansvarar för att fodret du tillverkar och/eller släpper ut på marknaden är säkert^{1,2}. Hur du går tillväga för att fodret ska vara säkert är ditt ansvar.

Med osäkert foder avses foder som inte lever upp till kraven i regelverket för foder, t.ex. om salmonella påvisats i fodret eller om fodret innehåller främmande ämnen i halter som överskrider gränsvärden. Fodret kan även vara osäkert om det innehåller vassa föremål eller splitter som kan skada djuren som äter fodret.

Som en del i ditt egenkontrollprogram ska du ha en plan för åtgärder vid osäkert foder. Lagstiftningen innehåller övergripande krav³ och det finns även en branschriktlinje för hantering av salmonella i foder⁴, som du när den är tillämplig bör ha som stöd. Det är viktigt att du anpassar åtgärdsplanen efter den aktuella situationen.

Vid en händelse med misstänkt eller bekräftat osäkert foder ska du göra en anmälan till Jordbruksverkets djurkontrollenhet. Du når Djurkontrollenheten via Jordbruksverkets växel 036-15 50 00 och ska även skicka in [blankett D 51](#) om anmälan av osäkert foder till [Djurkontrollenheten](#). Djurkontrollenheten kontrollerar om du som företagare vidtar de åtgärder som krävs. Kontrollen är en extra offentlig kontroll och för dessa tar Jordbruksverket ut en avgift⁵.

2. Jordbruksverkets roll i händelse av osäkert foder

Jordbruksverkets roll är att kontrollera att du som foderföretagare vidtar de åtgärder som krävs med anledning av situationen, dvs. att du tagit fram en strukturerad och väl fungerande handlingsplan som också följs. Jordbruksverket har inte möjlighet att tala om för dig i detalj hur du ska hantera en uppkommen situation eller ge specifika råd i en händelse med osäkert foder. Jordbruksverket ger heller inte vägledning kring detaljer i provtagnings- eller saneringsplaner, utan kontrollerar att de är strukturerade, förefaller rimliga samt att de följs och ger avsett resultat.

---

¹ Artikel 15.1, Europaparlamentets och Rådets Förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet.

² 2 kap., Artikel 4, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 767/2009 av den 13 juli 2009 om utsläppande på marknaden och användning av foder. Enligt 1 kap., artikel 2 i denna förordning omfattas även foder till icke livsmedelsproducerande djur.

³ Se ovan nämnde artiklar i Förordning (EG) nr 178/2002 samt förordning (EG) nr 767/2009 bilaga 7, samt Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2006:81) om foder,

⁴ Nationella branschriktlinjer för provtagning för övervakning av salmonella i fodertillverkning och åtgärder i händelse av fynd, version 1, antagen 2014-03-03. Se Jordbruksverkets webbplats, där även eventuella nya versioner kommer publiceras

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/foder/foderhygienfranjordtillbord/riktlinjerforbranschen.html>

⁵ I enlighet med 5 kap. 3 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2001:30) om avgifter för vissa kontroller m.m.

Jordbruksverkets foderhandläggare på Enheten för CITES, foder och djurprodukter kan hjälpa till med vägledning om vilken lagstiftning och vilka branschriktlinjer som är aktuella i en händelse. Foderhandläggarna ger däremot inte mer detaljerade råd kring tillämpningen av dessa i en specifik situation med osäkert foder. Enheten för CITES, foder och djurprodukter nås via Jordbruksverkets växel 036-15 50 00 eller med e-post till foderdjurprodukter@jordbruksverket.se. Handläggarna arbetar i team och du ska därför inte e-post till enskilda handläggare.

Om Jordbruksverket bedömer att du som foderföretagare inte klarar av att ta fram en handlingsplan, eller saknar nödvändig kompetens, kan du åläggas att skaffa de resurser eller den kompetens som behövs.

Jordbruksverket, tar när så är aktuellt, kontakt med andra länder med koppling till det osäkra fodret. Vid koppling till primärproduktionen eller till livsmedelsanläggningar har Jordbruksverket kontakt med för det aktuella ärendet berörda kontrollmyndigheter.

3. Möjlighet till stöd genom rådgivare och konsulter eller från andra i branschen

Om du som foderföretagare under en händelse med osäkert foder behöver hjälp med strukturen, omfattningen samt detaljer i din handlingsplan kan en konsult anlitas. Detta gäller t.ex. kartläggningen av smittans omfattning eller saneringsplanen.

Jordbruksverket får inte rekommendera någon särskilt rådgivare eller konsult. Du som foderföretagare kan även vända dig till din branschorganisation eller andra företag i branschen för stöd och hjälp med lämpliga kontakter.

4. Osäkert foder med koppling till andra länder

Om osäkert foder har koppling till andra EU-länder har berörda myndigheter ett informationsutbyte via det elektroniska systemet RASFF (Rapid Alert System for Feed and Food). Om det osäkra fodret har koppling till länder utanför EU gör Jordbruksverket en bedömning kring om kontakter ska tas med berört land.

Du som foderföretagare har kontakt med dina utländska leverantörer eller kunder oberoende av myndighetskontakterna i respektive länder.

Om det från något annat EU-land skickas RASFF-meddelanden som rör ditt företag kommer du kontaktas av Jordbruksverket. Det vanligaste är att du som foderföretagare redan fått information från utländska leverantörer/kunder när Jordbruksverket får information via RASFF-systemet. Om kommunikationen inte fungerat mellan de olika leden i foderkedjan kan du dock få information från myndigheterna som din utländska leverantör eller kund av någon anledning inte informerat om.

5. Återtag, destruktion eller avyttring av osäkert foder inom Sverige

I planen med åtgärder vid osäkert foder måste du hitta lösningar för att vid behov återta, destruera eller avyttra osäkert foder på ett sätt som är i enlighet med lagstiftningens krav, dvs. en planering för detta ska göras i förväg för att kunna användas när en situation uppstår.

5.a Återtag

Du ska i ditt kontrollprogram ha en plan för återtag av foder⁶. Du kan söka stöd i övriga foderbranschen för att hitta lösningar kring exempelvis brist på bilar eller lagerutrymme vid återtag av stora volymer.

5.b Destruktion

Om foder ska destrueras är du ansvarig för att hitta en anläggning som kan ombesörja detta. Det kan t.ex. handla om förbränningsanläggningar eller biogasanläggningar.

Du kan t.ex. höra med kontakter i branschen kring förslag till mottagare för det osäkra fodret. Du kan kontakta din egen eller närliggande kommuner angående förbrännings- eller biogasanläggningar i din region. Ditt försäkringsbolag kan eventuellt täcka vissa kostnader.

En förbränningsanläggning, biogasanläggning eller annan anläggning är inte skyldig att ta emot osäkert foder även om lagstiftningen inte hindrar dem för att göra det.

Innan du överlåter ett osäkert foder ska du meddela Jordbruksverkets Djurkontrollenhet om den tänkta mottagaren och dennes hantering av fodret, t.ex. förbränning, biogas eller omvandling till teknisk produkt. Jordbruksverket kan säga nej till alternativ som du presenterar, t.ex. om risk finns att smitta sprids eller att avdödning ej sker.

Utöver ett godkännande från Jordbruksverket kan du i vissa fall även behöva ett godkännande från kommunen, ur miljölagstiftningsaspekt. Detta gäller t.ex. om mottagaren avser att gräva ned smittat foder. Det är du som foderföretagare som ska inhämta godkännandet från kommun eller annan behörig myndighet när så krävs.

För destruktion av animalisk råvara såsom fiskmjöl, kontakta handläggare på enheten för CITES, foder och djurprodukter för avstämning kring om det finns ytterligare krav i abp-lagstiftningen.

5.c Avyttring av osäkert foder nationellt

Du som foderföretagare kan sälja ett osäkert foder till ett annat foderföretag i Sverige om detta företag kan uppfylla lagstiftningens krav, t.ex. syra samt värmebehandla ett salmonellasmittat parti, för att göra fodret säkert att använda. Det mottagande företaget samt transportören ska vara informerade om det osäkra fodret och fodret ska under transporten vara särskilt märkt. Se bilaga för mer information.

Avyttring av foder med otillåten halt främmande ämnen (t.ex. halter av dioxin eller aflatoxin över gränsvärdet) till ett annat svenskt foderföretag är inte möjligt eftersom sådant foder måste gå till en anläggning med godkännande för att dekontaminera fodret. Det finns för närvarande inte några svenska företag med godkännande för dekontaminering.

---

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1831/2003 av den 22 september 2003 om fastställande av krav för foderhygien, bilaga II, sektion reklamationer och återkallande av produkter, punkt 2.

6. Avyttring av osäkert foder till annat EU-land eller tredje land:

Du som foderföretagare får leverera salmonellasmittat foder till en kund i ett annat land, förutsatt att detta är märkt (se bilaga sist i detta dokument) som smittat och landet ifråga först gett acceptans till detta.

Så länge fodret ligger på en båt i svensk hamn, eller på en utländsk bil som befinner sig i Sverige har svenska myndigheter kontrollansvar för fodret ifråga, även om fodret överlåtits till ett utländskt företag.

Foder som har halter av främmande ämnen över gränsvärdet får avyttras som osäkert foder, såvida det går till en anläggning med godkännande för dekontaminering av det främmande ämnet ifråga. Samma krav (märkning och informationsflöde) som för smittat foder gäller även för foder innehållande otillåten halt av främmande ämnen.

Foder som är osäkert på grund av sådant innehåll som kan rensas bort får säljas på samma sätt som smittat foder.

7. Åtgärder på gårdar som mottagit osäkert foder

Genom den s.k. zoonos-lagstiftningen⁷ har Jordbruksverket ett ökat ansvar för utredningen kring osäkert foder om smittat foder gått ut till djurbesättningar. Ansvaret för att utreda och besluta om eventuella åtgärder på gård som mottagit osäkert foder ligger på respektive djurslagsenhet, som för riskvärdering tar hjälp av SVA (foderexperter samt smittskyddsexperter från olika enheter). Provtagningslagen⁸ ger rätt att besluta om provtagning och åtgärder på gård.

8. Kommunikation kring åtgärder på gårdar som mottagit osäkert foder

Om Jordbruksverket kommer fram till att behov finns av åtgärder på mottagande gårdar (t.ex. återtag och rengöring eller sanering av silo på gård) kommer Djurkontrollenheten att meddela dig som foderleverantör vad som Jordbruksverket anser måste göras.

Du som foderleverantör ges normalt möjlighet att kontakta kunderna innan Jordbruksverket gör det. Observera att du är skyldig att kontakta dina kunder om det osäkra fodret även om djurägaren redan informerats av Jordbruksverket.

För att du ska veta och förstå vad som gäller informerar vi dig i detta läge normalt om följande:

- Att vid smitta på gård har Jordbruksverket ett ökat ansvar för utredningen genom den s.k. zoonos-lagstiftningen (jämfört med foderutredningar på fabrik). Jordbruksverket kan besluta om provtagning, återtag och sanering på gård, Se avsnitt 7 ovan.
- Vad smittskyddshandläggare på berörd djurslagsenhet kommer säga till kunderna när de ringer,

---

⁷ Zoonoslag (1999:658), Svensk författningssamling 1999:658, samt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2013:14) om förebyggande och särskilda åtgärder avseende hygien m.m. för att förhindra spridning av zoonoser och andra smittämnen.

⁸ Lag (2006:806) om provtagning på djur, m.m., Svensk författningssamling 2006:806

- när vi kommer att ringa kunderna,
- när eventuell provtagning beräknas ske,
- förväntad tid för provsvar,
- vilken av Jordbruksverkets djurslagsenheter som ansvarar för utredning och åtgärder på gårdsnivå för just detta fall, samt
- vilka åtgärder som kan bli aktuella. Exempel på åtgärder är sanering av foderanläggningen och smittbekämpning bland djuren. Resultaten av provtagningarna på gård är vägledande för vilka åtgärder som blir aktuella.

Anvisningar och åtgärder på gård kan skilja sig mycket åt mellan olika anläggningar på grund av att förhållanden och förutsättningar ser olika ut mellan gårdarna. Budskapet i kommunikationen kan också behöva vinklas olika beroende på situationen. Samtidigt som man inte vill skrämman upp någon i onödan (t.ex. en kund vars misstänkt smittade foderparti redan har utfodrats) vill man i största möjliga mån motverka ytterligare exponering genom att om möjligt stoppa fortsatt utfodring hos de kunder som fortfarande har foder kvar.

9. Frågor från kunder och media

Vid händelser med osäkert foder som inte nått ut på marknaden finns ingen anledning för Jordbruksverket att informera allmänhet eller media.

Inte heller vid ett begränsat antal misstänkt smittade gårdar finns anledning för Jordbruksverket att gå ut med en nyhet till allmänheten på webben, utan berörda gårdar kontaktas direkt.

Vid större händelser gör Jordbruksverket normalt en sammanställning av svar på frågor som kan förväntas komma från media, kunder eller liknande. Denna förmedlas till berörd foderleverantör, SVA, berörda enheter och funktioner på Jordbruksverket samt vid behov t.ex. berörd Länsstyrelse, LRF eller föreningen Foder och spannmål. Jordbruksverket uppmanar dig som foderföretagare att inte publicera eller lämna ut dessa frågor och svar i sin helhet, utan att använda dem som ett internt arbetsdokument.

10. Intyg om att företaget följt lagstiftningen

Om du skickar en förfrågan till foderdjurprodukter@jordbruksverket.se kan Jordbruksverket utfärda ett intyg om att du gjort det du är skyldig till enligt lagstiftningen. Det intyget kan du använda i ärenden med försäkringsbolaget.

11. Särskilda regler för epizootier

För de sjukdomar som är epizootier finns särskilda regler, genom den s.k. epizooti-lagen⁹, som träder in om en epizooti påträffats i landet. En epizootisjukdom är en allvarlig och ofta mycket smittsam djursjukdom. Enligt definitionen i lagstiftningen är det en allmänfarlig

---

⁹ https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/epizootilag-1999657_sfs-1999-657, Epizootilag (1999:657)

sjukdom som kan spridas genom smitta bland djur eller från djur till människa. Med allmänfarlig menas att sjukdomen ska utgöra ett allvarligt hot mot människors eller djurs hälsa eller medföra stora ekonomiska förluster för samhället. Epizootier är normalt inte foderburna men mul-och klövsjuka, BSE (galna kosjukan) och svinpest är exempel på epizootisjukdomar som skulle kunna spridas via foder. Mer information om vilka sjukdomar som räknas som epizootier finns på Jordbruksverkets webbplats.

12. Stöd till foderföretagare i kontakt med Jordbruksverkets krisorganisation

Om ett foderärende blivit riktigt stort/allvarligt kan Jordbruksverket aktivera sin krisorganisation, vilket har hänt vid ett enstaka fall då osäkert foder gått ut till ett större antal gårdar.

För händelser då krisorganisationen aktiveras finns ett dokument med namnet [”Stöd till dig som foderleverantörer i kontakten med Jordbruksverkets krisorganisation”](#).

Bilaga

Märkning av foder med förpackningsmaterial eller foder som är osäkert, t.ex. på grund av Salmonella

De nuvarande märkningskraven i art. 20 förordning (EG) nr 767/2009 omfattar enbart främmande ämnen enligt direktiv 2002/32/EG och inte t.ex. förpackningsmaterial eller mikrobiologiska föroreningar.

I ett av [Kommissionen antaget dokument](#) avseende användning av livsmedel som foder berörs frågan om förpackningsmaterial.

Tidigare livsmedel med förpackningsmaterial (bilaga III till förordning (EG) nr 767/2009) och med överdriven kemisk kontaminering (direktiv 2002/32 / EG) eller mikrobiologisk förorening är förbjuden från direkt användning som foder. Sådana fodermaterial anses vara icke-säkert foder. Enligt artikel 20 i förordning (EG) nr 767/2009 ska märkningen av sådana produkter tydligt ange att de inte får användas som foder utan behandling eller dekontaminering. Märkningen måste också ange respektive behandling, t.ex. borttagning av förpackningsmaterial eller dekontaminering, som är nödvändig för att vara berättigad till foder.

I fall med salmonellakontaminerat foder där företaget avser att skicka detta till en anläggning för syrabehandling ska detta framgå av märkningen, observera även att i Bilaga 7 i foderföreskriften (SJVFS 2006:81 anges för råvaror ”att om råvaran behandlas med någon annan metod än värmebehandling så får den enbart användas till foderblandningar som värmebehandlas”.

En lämplig text på följesedlarna bör därmed vara ”Foderråvara smittat med salmonella, får endast användas efter syrabehandling av råvaran. Syrabehandlad råvara får enbart användas i foderblandningar som värmebehandlas”.

Det är sedan en kontrollfråga att säkerställa att produkten är/har varit märkt korrekt, att produkten har syrabehandlats och att den enbart har använts i foderblandningar som värmebehandlats.